

Most szóltak, *hogy a fagyalbokorról*

*dézmálnak a cinegék, s a sírra,
amit évek óta ástunk, lepkék
raja szállt le. Színes szárnyaikon
ismeretlen minták, ráadásul
énekelnek. Kezdetleges dalok
ezek, csecsemőként ismerősek.
Most kitépem a bokrot, emlékek
bogyóival laknak jól a cinkék.
Kéklő, puha szárnycsapásuk arcom
betakarja. És repülök velük.*

Nézem a listát, *nem találok a számod.*

*Rég meghaltál, mégis egy kínai sárkány
szárnya legyint meg. Szeme smaragd irgalom,
fény csorog a spalettákon és durván sír.
Álmaimban felrázol, nappal vakítasz,
futunk a gáton és kérdezed, jó-e így
neked? Próbálok mondani, hogy halott vagy,
de nem megy. Kérdésed suhogása fátylat
borít az ébredésre. Nézem a listát,
éjjel fölém hajoltál. Hívlak, kicsörög
a sár a szívemben.*

Alig aludtam éjjel, *levegő után*

*kapkodva óránként felriadtam, néztem
hullafekvésben, hogy inganak az ágak
a hús éve felkötött mászókötéllal.
Mi másra gondoltam volna, most meghalok.
De nem kötöttem fel magam a diófa
harangjára. Egyszerűen delirium
tremens, rákerestem a tünetekre és
feküdtem némán, vak képernyők hajnali
tükrében. Fejem alá újabb párnákat
tettem, és hallgattam a bennem sípoló*

ismeretlent, párhuzamosan lélegzőt.
Vajon szabadulna tőlem? Ezért itat
minden este? Ki ő? Ikertestvérem
egy késsel megkarcolt, csikorgó tó mélyén?
Pórus járt idő porolja magát bennem?
Nem hiszek neki. Minden csak szó, mondatok.
Várom az éjszakát, amikor nem vagyok.

Á D Á M P É T E R

VILLON HANGJA

Fordítói előszó

Az előttünk járó két-három nemzedék Villon-képét – legalábbis az életmű gerincét alkotó *Nagy Testamentum* tolmácsolását illetően – három költő-műfordító alakította ki: Mészöly Dezső, Szabó Lőrinc és Vas István. Mindhárman nagyjából egy időben fejezték be a *Nagy Testamentum* formahű fordítását: Szabó Lőrinc¹ és Vas István 1940-ben, Mészöly Dezső 1942-ben. Vas is, Mészöly is később alaposan átdolgozta viszonylag korai munkáját, az előbbi az ötvenes évek elején, az utóbbi a hetvenes években.² (Nem tartoznak ide Faludy György „átköltései”; ezek ugyanis nem fordítások, hanem variációk egy-egy Villon-témára.)

A három tolmácsolás közül Szabó Lőrinc zaklatott versbeszédű Villonja áll talán legtávolabb az eredetitől, szemben Vas „urbánusabb”, simább Villonjával. A versbeszéd az utóbbinál nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb, és a szóhasználat is visszafogottabban archaizáló. Mészöly Villonja – a két költőéhez képest – a szélsőséges archaizálás miatt harsányabb, ha nem túlszínezett. Mindhárom fordítás *túlstilizálja* az eredetit; Villon egyszerűbb, természetesebb, dísztelenebb. A három formahű fordítás Villonja jókedvű kópé, holott az eredeti – bármennyire is bravúrosan játékos és nincs híjával az ironiának – sokkal nyersebb, keserűbb, komorabb. Ráadásul Villon szereti néven nevezni a dolgokat. Jellemző, hogy még a női nemi szervet is nevének nevezi (*sadinet*): míg az Szabó Lőrincnél „a szerelem Háza”, Vas Istvánnál „a szerelem rejtett virága”, Mészöly Dezsőnél pedig „rejtekek”.

A három fordítás szövegértelmezési tévedéseiről, fordítói melléfogásairól itt nem szeretnék részletesen beszélni;³ de mindhárom munka a maga idejében korszerű, ám immár egy évszázaddal ezelőtti filológiai eredményekre épít. Míg Szabó Lőrinc a bő jegyzetapparátussal ellátott 1927-es Dimier-féle kiadást követi, Vas István a negyvenes években legmegbízhatóbbnak számító, 1923-ban közreadott háromkötetes Thuasne-féle kiadást használta, ahogyan Mészöly Dezső is a Thuasne-kiadást tartotta szem előtt, jöllehet fordításának későbbi átdolgozásakor már André Mary 1962-es kiadású (először 1951-ben közreadott) Villonját vette alapul.

¹ *François Villon összes versei*, Európa, Budapest, 1974.

² François Villon: *A nagy testamentum*, fordította, a bevezető tanulmányt és a jegyzetet írta Vas István, Magvető, Budapest, 1957.; *A teljes Villon* Mészöly Dezső fordításában, kísérő tanulmányokkal és függelékkel, Magvető, Budapest, 1980.

³ Erre nézve lásd Ádám Péter: Ihlet és filológia, *Revue d'Études Françaises*, N° 15 (2010), 77–84.